

Evaluation of Secondary School Students' Attitudes Towards Texts in Turkish Textbooks

Mehmet Fidan¹

Ministry of National Education

ABSTRACT

Reading skills are one of the most important goals that are aimed at bringing individuals into the educational process. Being a good reader especially in society is the main aim of education systems. Acquisition of regular reading habits consists of a process that extends from the childhood. Researchers indicate that parents' attitudes are influential in winning this habit. It is also seen that individuals prefer books more frequently in the range of species they enjoy in the future. In the research process, the attitudes of middle school students towards texts in Turkish textbooks were examined. For this purpose, a questionnaire containing both qualitative and quantitative items was developed. Semi-structured interview and value survey of qualitative research methods are data collection tools used in this research process. The obtained data were evaluated by descriptive analysis. In addition, the results obtained were compared in terms of class levels. As a result of the research, it is seen that there are differences at the class level. For example, while most of 5th grade students liked the tale, the 8th grade students liked more informative texts. It was seen that the students developed different criteria while evaluating the texts in the Turkish textbooks. Particularly in the fifth and sixth classes, while evaluating the texts, the emotional subjects, which are more subjective and difficult to measure, are used, while the seventh and eighth classes have reached the result that they use the criteria which are easier and more subjective to measure. For this reason, it is suggested that teachers should cooperate with the students in terms of text evaluation methods in order to provide more objective evaluations especially in lower grades.

Keywords: Text types, Turkish lesson, reading activities

Erciyes University,
Faculty of Education,
Kayseri/TURKEY
*Erciyes Journal of
Education (EJE)*
DOI: XXXXXXXX

SCREENED BY

Article History

Received : 01.03.2018

Accepted : 29.05.2018

Published : 31.05.2018

Suggested Citation

Fidan, M. (2018). Evaluation of secondary school students' attitudes towards texts in Turkish textbooks. *Erciyes Journal of Education*, 2(1), 19-38. DOI: XXXXXXXXX

1. Dr., fidanm3838@gmail.com

Ortaokul Öğrencilerinin Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi

Mehmet Fidan¹

Millî Eğitim Bakanlığı

ÖZET

Okuma becerisi eğitim öğretim sürecinde bireylere kazandırılması amaçlanan önemli hedeflerin başında gelir. Özellikle toplumsal açıdan iyi bir okur olabilmek eğitim sistemlerinin temel amaçlarından. Düzenli okuma alışkanlığının kazanılması bireylerin çocukluk dönemine kadar uzanan bir süreçten oluşmaktadır. Araştırmacılar bu alışkanlığın kazanılmasında ebeveynlerin tutumlarının etkili olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca bireylerin ilerleyen dönemlerde okumaktan zevk aldıkları türlerin kapsamında yer alan kitapları daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Araştırma sürecinde ortaokul öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik tutumları incelenmiştir. Bu amaçla içerisinde hem nitel hem de nicel öğeler barındıran bir anket geliştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme ve değer anketi bu araştırma sürecinde kullanılan veri toplama araçlarıdır. Elde edilen veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Ayrıca ulaşılan sonuçlar sınıf düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda sınıf düzeyinde farklılıklar olduğu görülmüştür. Örneğin 5. sınıf öğrencilerinin en beğendiği metin türleri içinde masallar, hikâyeler yer alırken 8. sınıf öğrencileri ise daha çok bilgi verici metinleri beğenmektedir. Öğrencilerin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri değerlendirirken farklı ölçütler geliştirdikleri görülmüştür. Özellikle beşinci ve altıncı sınıflar metinleri değerlendirirken daha öznel ve ölçülmesi zor olan duygusal öğeleri kullanırken yedinci ve sekizinci sınıfların ise ölçülmesi daha kolay ve öznel olan öğeleri ölçüt olarak kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle özellikle alt sınıf kademesinde daha nesnel değerlendirmeler sağlayabilmek için öğretmenlerin metin değerlendirme yöntemleri açısından öğrencilerle ortak çalışmalar yapmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Metin türleri, Türkçe dersi, okuma etkinlikleri

Erciyes Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Kayseri/TÜRKİYE
*Erciyes Journal of
Education (EJE)*
DOI: XXXXXXXX

SCREENED BY

Makale Geçmiş

Gönderim: 01.03.2018

Kabul : 29.05.2018

Yayınlanma : 31.05.2018

Önerilen Atıf

Fidan, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Erciyes Journal of Education*, 2(1), 19-38. DOI: XXXXXXXXX

1. Dr., fidanm3838@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Aksaçlıoğlu and Yılmaz (2007, pp. 22-23) found that students read books they often liked. It also helps students to evaluate their free time in book selection and to help their lessons. Researchers have found that reading habits are at a lower level than computer games and watching television. As a matter of fact, it is seen that there is an inversely proportional relationship between watching television and reading a book. This suggests that television viewing habits constitute an obstacle for individuals to develop their reading skills. The same applies to computer games and internet use. Children who are not controlled by parents cause insecure and excessive use of the internet to cause their cognitive and emotional harm. The negative impact on reading habits is also the best known of these losses.

Arıcı (2008, pp. 98) research reached the following conclusions:

"Young people who do not like to read say that they find some books boring and expensive because of their reading, that they can not win this habit in childhood, they have no free time, they read newspapers and magazines, TV, movies and internet. In addition, they express the likes and dislikes of the books that are addressed to the moment, and that they are fascinating and up-to-date. Again, these students stated that they do not have enough materials (books, magazines etc.) to read in their houses and they do not usually talk to family members or friends about books. "

As seen in the results of the research, the environment influence is important in gaining reading habits. She thinks that childhood is influential in acquiring regular reading habits of individuals. In this period, it is thought that the unearned reading habit is difficult to compensate in later periods. In addition, other factors such as the internet, computer, television, Reaching the common conclusions of the researches in this field is the cornerstone of the negative effect of television and the internet on reading habit.

Purpose

In the research process, the attitudes of middle school students towards texts in Turkish textbooks were examined. For this purpose, a questionnaire containing both qualitative and quantitative items was developed.

Method

Throughout the research process, a screening model was used from case studies and quantitative data analysis methods of qualitative research methods. In the research process, the attitudes of middle school students towards texts in Turkish textbooks were examined. For this purpose, a questionnaire containing both qualitative and quantitative items was developed. In order to obtain quantitative data on the questionnaire, questions were asked about the directly measured characteristic. Preliminary test was conducted to question the reliability of the questionnaire.

Because the test measures the quantitative properties of questions 1 and 4, it is necessary to calculate the Alpha Coefficient of these questions. According to the obtained results, the Alpha coefficient of the first and fourth questions in the test was calculated as 0,90. This indicates that the test is reliable. In addition, open-ended questions were also included in the same questionnaire in order to reach students' attitudes toward the text.

Findings

The data obtained in the research process were analyzed using the SPSS 20 program. The purpose of the research process was to evaluate the attitudes of secondary school students towards texts in Turkish textbooks. For this purpose, a test consisting of open-ended questions based on both ordering and interpretation was applied to the students. In the tests, evaluations were made considering the class variables.

Regular reading habits are at the forefront of the skills that individuals of all contemporary societies want to gain. Because the increasing crowd and increasing competition of the world is still a necessity to be a society that produces and develops in every direction. For this reason, regular reading habits are important because of the high level of thinking skills given to individuals, creative thinking, critical thinking and so on. As a matter of fact, we are trying to create a social awareness about regular reading habits by organizing sample activities such as book fairs, mobile libraries, reading campaigns in our country.

Tools such as internet, television, smart phone, computer, tablet, which are undeniably useful when used consciously, can damage the cognitive and affective areas of individuals when they are used in excessive and uncontrolled manner. The age group in which this damage is most obvious is children and young people. It is also stated that the unconscious use of these tools thinking by experts is an obstacle to the regular reading habit. For this reason, it is seen as a necessity that the information of the individuals is directed to the reading activities. Individuals need to be informed about their attitudes towards texts in directing their reading activities. Thus, educators, families, etc. in determining the qualities of materials to be used in order to give regular reading habits to individuals. They will be able to make more functional and valid decisions. It is thought that this study will help the researcher to get regular reading habits and make the texts used in Turkish lessons more functional.

Discussion & Conclusion

In order to determine the attitudes of the junior high school students towards the texts in the Turkish textbooks, the results of this research were evaluated in the light of the data and the suggestions are as follows:

It has been achieved that students have developed a positive perception of texts that include national, moral, ethical, and universal values. For this reason, it is considered that the inclusion of more national, moral, moral and universal values in texts in Turkish textbooks will provide important developments in terms of value education.

Particularly, the result of eighth grade students attach importance to the content of the texts in the texts. While designing visuals for texts, attention should be paid to the content harmonization and the interest of the pictures in terms of the students.

In the fifth and sixth grades, which can be defined as the lower class level, it was seen that the texts which were suitable for dramatizing and which were easily embodied in the minds were preferred by the students. Students should include texts that enable them to visualize and embody events, heroes, information, emotions and thoughts in their minds.

The result of the text and preparatory studies directly affected the students' perceptions of the text. For this reason, it is necessary for the experts to select the text type appropriate to the class level and to design the text preparation studies to attract the subject student.

It was seen that the students developed different criteria while evaluating the texts in the Turkish textbooks. Particularly in the fifth and sixth classes, while evaluating the texts, the emotional subjects, which are more subjective and difficult to measure, are used, while the seventh and eighth classes have reached the result that they use the criteria which are easier and more objective to measure.

GİRİŞ

Düzenli kitap okuma, bireylerin bilişsel gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007) araştırmalarında öğrencilerin genelde hoşlandıkları kitapları okuduklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin kitap seçimlerinde boş zamanlarını değerlendirme ve derslerine yardımcı olma düşüncesi de etkili olmaktadır. Araştırmacılar kitap okuma alışkanlığının, bilgisayar oyunu ve televizyon izlemeye göre daha düşük seviyede olduğunu tespit etmişlerdir. Nitekim televizyon izleme ile kitap okuma arasında ters orantılı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu durum, televizyon izleme alışkanlığının bireylerin okuma becerilerinin gelişmesine engel teşkil ettiğini göstermektedir. Aynı durum bilgisayar oyunları ve internet kullanımı için de geçerlidir. Ebeveynler tarafından kontrol edilmeyen çocukların güvensiz ve aşırı bir biçimde interneti kullanmaları onların bilişsel ve duyuşsal yönden zarar görmelerine sebep olmaktadır. Okuma alışkanlığına olumsuz etki de bu zararların en bilinenlerindedir.

Arıcı (2008) araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

Okumayı sevmeyen gençler, okumama sebebi olarak kitapların bazılarını sıkıcı ve pahalı bulduklarını, çocuklukta bu alışkanlığı kazanamadıklarını, boş zamanlarının olmadığını, gazete ve dergi okuma ile TV, film ve interneti, kitap okumaya göre, daha zevkli bulduklarını belirtmektedirler. Ayrıca şimdiye kadar ilgilerine hitap eden kitapların içinden beğendiklerinin bulunduğunu, bunların sürükleyici ve güncel olduğunu ifade etmektedirler. Yine bu öğrenciler, büyük ölçüde evlerinde okunacak yeterli malzeme (kitap, dergi vs.) bulunmadığını ve genellikle kitaplar hakkında aile bireyleri veya arkadaşları ile sohbet etmediklerini belirtmektedirler. (Arıcı, 2008, s. 98)

Araştırma sonuçlarında görüldüğü üzere okuma alışkanlığının kazandırılmasında çevre etkisi önemli bir konumda bulunmaktadır. Bireylerin düzenli okuma alışkanlığını kazanmalarında çocukluk döneminin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu dönemde kazanılmayan okuma alışkanlığının ileriki dönemlerde telafisinin zor olduğu düşünülmektedir. Ayrıca internet, bilgisayar, televizyon gibi diğer etkenler de bireyleri okumaktan uzaklaştırmaktadır. Bu konudaki araştırmaların ortak sonuçlara ulaşmaları televizyonun ve internetin okuma alışkanlığı üzerindeki olumsuz etkisinin dayanak noktalarındandır.

Çakmak ve Yılmaz (2009) "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği" adlı çalışmalarında okul öncesi dönemde çocukların öğrenme hızlarının en üst seviyede olduğunu belirtmektedirler. Bu dönemin çocuklara okuma becerisi kazandırmada ve bu becerinin bir alışkanlık düzeyine ulaşmasında kritik bir öneme sahip olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında kilit öneme sahip bulunan çevre ve aile, çocuklara aynı zamanda örnek davranışlarıyla da yönlendiricilik yapmaktadır.

Kurulgan ve Çekerol (2008) araştırmalarına konu olan öğrencilerin kütüphane kullanma oranlarının yüksek düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacıların kütüphaneyi kullanma oranının yüksek düzeyde olduğunu tespit etmelerinde araştırmaya konu olan bireylerin üniversite öğrencisi olmasının etkisi bulunmaktadır. Üniversite öğrencileri içinde buldukları akademik ortamın gereklerini yerine getirmelerinde kütüphanelerden önemli ölçüde faydalanmaktadırlar. Araştırmacıların, üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarına yönelik elde ettikleri diğer sonuçlar ise şu şekildedir:

Buna karşın öğrencilerin gazete okuma alışkanlıklarının, kitap okuma alışkanlıklarına göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Yeterince kitap, dergi vb. okumadığını düşünen öğrenciler, gerekçe olarak zaman bulamama sorununu ileri sürmüşlerdir. Ayrıca güçlü okuma alışkanlığına sahip öğrencilerin akademik başarıları ve kütüphane kullanma sıklıkları da yüksek çıkmıştır. Buna karşın, kitap okuma sıklıkları ile gelir düzeyleri ve ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. (Kurulgan ve Çekerol, 2008, s. 237)

Düzenli okuma alışkanlığının kazanılmasında kitap seçiminin önemli etkisi bulunmaktadır. Öğrencilere kitap seçiminde özgür olduğu bilinci kazandırılmalı, bu konuda kendisine güvenmesi veliler ve eğitimciler tarafından sağlanmalıdır. Ayrıca okunan kitaplarla ilgili beyin fırtınası yapılması öğrenilenlerin daha da içselleşmesine yardımcı olmakta ve öğrencinin okuma becerisinin gelişmesine fayda sağlamaktadır. Bireylerin kütüphane ile tanışması sağlanmalı, kütüphaneye yönelik özendirici faaliyetler hem ailece hem de okulca yapılmalıdır.

Okuma eğitimi süreci hem sistemli hem de bütünlük bir yapıda yer almaktadır. Bu yapının en önemli özelliklerinin başında bireylerin hazırbulunmuşlukları gelir. Bilişsel açıdan kendisini okumaya hazır hisseden birey, okuma süreci boyunca diğer becerilerinden de faydalanır. Bu beceriler genelde destekleyici bir konumda bulunur. Okuma faaliyetleri sırasında destekleyici bir rol üstlenen yazma stratejileri daha etkin bir bilişsel gelişimin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Öğrenci kitap okuduğu zaman kendisini olumlu veya olumsuz yönde etkileyen, beğendiği vb. durumları not defterine kaydettiğinde bu bilgilerin ileriki zaman dilimlerinde hatırlanması ve içselleştirilmesi daha kolay olmaktadır.

Eğitim öğretim sürecini etkileyen önemli faktörlerden biri olan kaynağın kullanılabilirliği, kapsayıcılığı, güvenilirliği ve öğrenciye göreliği çocuğa kitap önerilirken dikkate alınması gereken ilk özelliklerdendir. Bu sebeple eğitim öğretim sürecinde, ana dili eğitiminde kaynak seçimine dikkat edilmeli ve öğrenciler için en ideal olduğu düşünülen eserlere dikkat çekilmelidir. Çünkü insan eğitimi hem uzun hem de zor bir süreci kapsar. Özellikle gelişim dönemindeki bireylerin eğitiminde bu durum kilit bir roldedir. Çünkü bu çağda kazanılan iyi veya kötü edinimlerin içselleşmesi daha kolay olmaktadır. Düzenli okuma becerisinin kazandırılması da bu gelişim dönemlerini içermektedir. Düzenli okuma faaliyetleri, yaşam boyu süren bir faaliyet olmanın yanında, örgün eğitim faaliyetlerinin de temelini oluşturur.

Okuma faaliyetleri sırasında daha üst düzey öğrenmeler yapılabilmesi için bazı etkenlerin devreye girmesi gerekmektedir. Üst düzey bilişsel faaliyetler olarak tanımlanan analiz, sentez, değerlendirme iyi bir okuyucuda bulunması gereken özelliklerin başında gelir. Bu özelliklerin kazanılmasında ise sadece bireylerin değil ailenin, çevrenin ve okulun etkisi yadsınamaz boyuttadır. Ailenin bu süreçte rolü örnek olma, yönlendirme ve kontrol aşamalarından oluşur. Aile, çocuğundan kitap okumasını isterken aynı zamanda kendisi de bu konuda örnek davranışlar sergilemeyi ihmal etmemelidir. Bu konuda araştırma yapan birçok uzman ailelerin evlerinde kitap okuma saatleri düzenlemelerinin çocuklarında düzenli okuma alışkanlığı kazandırmada etkin bir konumda olduğunu ifade etmektedir. Çocukların belirli bir seviyeye ulaşana kadar kitap seçimlerinde öğretmenlerin ve ailelerin yönlendirici bir konumda bulunmaları gerekir. Onları hem yaş seviyelerine hem de gelişim özelliklerine uygun kitaplara yönlendirmek ailelerin ve öğretmenlerin en temel görevleri arasında yer almaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Sever (1995, s. 15), çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralar:

1. “Okulda izlenen eğitim programlarını desteklemelidir.
2. Yaşamın gerçekleriyle ilişkili olmalıdır.
3. Çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmış olmalıdır.
4. Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmelidir.
5. Çocuğa, içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı gerçekçi açıdan (çocuğun gelişim düzeyine uygun biçimde) tanıtmalı; çocuğun bunlarla bütünleşmesini sağlamalıdır.
7. Şiddet öğeleri içermemeli; çocukta estetik bir duyarlılık sağlamalıdır.
8. Çocuğun eleştiri yeteneğini geliştirmeli; onun tepkilerini düzenleyici bir rol oynamalıdır.
9. Çocuğun kişiliğini geliştirerek, yaşama uyumunu sağlamalıdır.
10. Çocuğun dilsel becerilerinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunmalıdır”

YÖNTEM

Araştırma süreci boyunca nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ve nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Nitel veri analizi, özellikle sosyal bilimlerde deneylerle ve gözlemlerle ulaşılamayacak öznel bilgilere ulaşabilmesi sebebiyle sıklıkla tercih edilen bir yöntemdir. Nicel veri analizi ise elde edilen sonuçları sayısal verilere dayandırdığı için araştırmacıların daha nesnel değerlendirmeler yapmalarına imkân sağlamaktadır. “Durum çalışması; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir.” (Yin, 1984: Akt. Şimşek ve Yıldırım, 2008, s. 277)

Nitel yöntemin uygulandığı araştırmalarda çalışma konusu ile ilgili verilerin tamamının kaydedilmesi güvenilirliği artıran bir etkidir. Araştırmacının süreç boyunca yapılan uygulamaları ve izlenen yolu detaylı bir şekilde anlatması, birden fazla veri kaynağının kullanılması ve hazırlanan ölçeğin birden fazla araştırmacı tarafından kullanılmasının güvenilirliği artırdığı uzmanlar tarafından ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Araştırma sürecinde ortaokul öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik tutumları incelenmiştir. Bu amaçla içerisinde hem nitel hem de nicel öğeler barındıran bir anket geliştirilmiştir. Ankette nicel veriler elde etmek için doğrudan ölçülmek istenen özelliğe yönelik sorular sorulmuştur. Anketin güvenilirliğini sorgulamak için ön test uygulanmıştır. Testte 1. ve 4. soruların nicel özellikleri ölçmesinden dolayı bu soruların Alfa Katsayısı hesaplanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre testte yer alan 1. ve 4. soruların Alfa Katsayısı 0,90 olarak hesaplanmıştır. Bu durum testin güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca öğrencilerin metne yönelik tutumlarına ulaşabilmek için aynı ankette açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Ankette yer alan sorular şu şekildedir:

1. Türkçe ders kitabınızda yer alan metinlerden en beğendiğiniz beş tanesini aşağıdaki boşluklara sıralayınız. (En beğenilen metinden az beğenilene doğru bir sıralama yapınız.)

2. Türkçe ders kitabınızda yer alan beğendiğiniz metinlerin sizi etkileyen özelliklerinden kısaca bahseder misiniz?
3. Türkçe ders kitabınızda yer alan ve diğer metinlere göre daha az beğendiğiniz metinlerin sizi olumsuz yönde etkileyen özelliklerinden kısaca bahseder misiniz?
4. Türkçe ders kitabınızda yer alan metinleri okurken metne yönelik ilginizi artıran özellikler eğer aşağıda yer alıyorsa işaretleyiniz?
 - a) Metin türü
 - b) Boyut
 - c) Resimler
 - d) Öğretmenin metni ön okuma yapması
 - e) Metnin hazırlık çalışmaları
 - f) Metni anlama çalışmaları
 - g) Metni önceden okumuş olmak
 - h) Metin unsurları (konu, zaman, mekân, kahramanlar vb.)
5. Türkçe kitaplarında yer almasını istediğiniz metinlere yönelik önerileriniz varsa aşağıda belirtiniz.

“Evren araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanların bütünüdür.” (Karasar, 2009, s. 109). Karasar (2009) *Bilimsel Araştırma Yöntemi* isimli eserinde evreni ikiye ayırmıştır. “Bunlar genel evren ve çalışma evrenidir. Genel evren grubun tamamını temsil eden ancak ulaşılması imkânsız olan evrendir. Çalışma evreni ise hedef grubun bütün özelliklerini yansıtabilen ve ulaşılabilir olan küçük bir gruptur.” (Karasar, 2009, s. 110). Araştırmanın genel evrenini 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı’nda Kayseri ilinde yer alan ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini ise Kayseri ilinde bulunan ve hem kırsal hem de merkezî bir konumda bulunan bir ortaokuldur. Bu ortaokulda yer alan sınıflardan random yöntem ile seçilen toplam 89 öğrenci ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin sayısı 5. sınıf düzeyinde 22 öğrenci, 6. sınıf düzeyinde 25 öğrenci, 7. sınıf düzeyinde 25 öğrenci ve 8. sınıf düzeyinde 17’dir. Araştırma sürecinde verilerin elde edilmesi için kullanılan tutum ölçeği araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Nitel araştırma sürecinde iç geçerliliği etkileyen faktörlerin başında araştırmacının yanlış davranıp davranmadığı gelir. İç geçerliliğin olması için belirlenen kategorilerle, yorumların çelişmemesi gerekmektedir. Uzmanlar elde edilen verilerin değerlendirilmesi sürecinde araştırmacının yansız olabilmesi için incelenen konu üzerinde yoğun ve uzun süreli bir çalışma yapmasının etkili olacağını ifade etmektedirler (Büyüköztürk vd., 2012).

Uygulanan anketin ilk sorusu öğrencilerin metin türlerine yönelik tutumlarını belirlemeye yöneliktir. Bu amaçla öğrencilerin metinleri sıralamaları puanlanmıştır. Buna göre öğrencinin ilk sıraya yazdığı metin 5 puan, ikinci sıraya yazdığı metin 4 puan, üçüncü sıraya yazdığı metin 3 puan, dördüncü sıraya yazdığı metin 2 puan ve beşinci sıraya yazdığı metin 1 puan olacak şekilde hesaplanmıştır. Anketin dördüncü sorusu ise metinlerde öğrencilerin dikkat ettiği öğelere yöneliktir. Burada da öğrencilerin belirlenen öğeleri hangi sıklıkla tercih ettikleri hesaplanmıştır. Bu şekilde öğrencilerin metinleri okurken en çok dikkat ettikleri unsurlar belirlenmeye çalışılmıştır. Ankette yer alan diğer sorular ise araştırmacıya problem hakkında yardımcı olmuş ve değerlendirmelerde bu cevaplardan faydalanılmıştır.

Araştırmanın kapsam geçerliğine yönelik değerlendirmeler (araştırma sorularının, araştırılan özellikleri karşılar nitelikte olup olmadığı) uzman görüşüne başvurularak sağlanmıştır. Miles and Huberman (1994)'a göre bir araştırmada uzman görüşlerinin kabul görebilmesi için %90 ve üzerinde bir oranın yakalanması gerekmektedir. Bu oranın hesaplanmasında $güvenirlilik = görüş\ birliği / (görüş\ birliği + görüş\ ayrılığı)$ formülü kullanılmaktadır (Miles and Huberman, 1994; akt. Saban, Koçbeker, Saban, 2006, s. 474). Yapılan çalışmada Atatürk Üniversitesinden dört öğretim üyesinin görüşleri alınıp bu görüşler ilgili güvenilirlik formülüyle hesaplanmıştır. Bu hesaplamalara göre uygulanan yöntemin (%100) güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BULGULAR

Araştırma sürecinde elde edilen veriler SPSS 20 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sürecinde amaç, ortaokul öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik tutumlarını değerlendirmek olmuştur. Bu amaçla öğrencilere hem sıralamaya dayalı hem de yoruma dayalı açık uçlu sorulardan oluşan bir test uygulanmıştır. Testler de sınıf değişkeni de dikkate alınarak değerlendirmeler yapılmıştır.

1. Bu araştırmada Türkçe ders kitaplarında yer alan ve öğrencilerin değerlendirmeye tabi tuttıkları metinlerin sayısı şu şekildedir:

Tablo 1. Beşinci sınıf öğrencilerinin beğendikleri metinlerin puanlaması

Sınıf	Metnin adı	Metnin türü	Puan
5	Bilmeyen Var mı?	Hikâye	50
5	Oyuncak	Hikâye	39
5	Karağöz	Tiyatro	35
5	Güneşin Uyuduğu Yer	Masal	33
5	15 Temmuz	Deneme	40
5	Mustafa Kemal'in Kağnısı	Şiir	35

Tablo 1'de 5. sınıf öğrencilerinin metne yönelik tutumları incelendiğinde hikâye, masal tarzı metinlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin özellikle hayal dünyalarına hitap edebilen ve millî değerleri içeren metinler, onların ilgilerinin metin üzerinde kalmasına yardımcı olmaktadır. 5. sınıf Türkçe ders kitabında serbest okuma metni olarak yer alan *Güneşin Uyuduğu Yer* isimli metnin de öğrencilerin ilgisini çekmesi bu durumun göstergesi niteliğindedir. Öğrencilerin ayrıca tiyatroya yönelik de ilgisinin olduğu görülmektedir. Bu tür metinlerin öğrencilerin ilgisini çekmesindeki ana etkenin dramatize edebilme olanağı olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin yaşamlarına uygulayabildiği ve çok yönlü duyuşsal becerilerini harekete geçirebilen metinler onlar için ilgi çekici olmaktadır. Özellikle görsellik ve uygulanabilirlik, metinlere yönelik öğrenci ilgisinin belirlenmesinde etkilidir.

Öğrencilerin millî ve manevi değerleri içeren metinlere yönelik ilgisinin yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Nitekim yapılan bu araştırmada *Bilmeyen Var mı?*, *15 Temmuz* ve *Mustafa Kemal'in Kağnısı* isimli metinlere öğrenciler yüksek düzeyde ilgi göstermektedirler. Bu metinlerinin türlerinin hikâye, deneme ve şiir olması öğrencilerin metin türlerinin özelliklerini kavramalarında beğenin etkili olduğunu göstermektedir. Yani deneme gibi üst bilişsel

seviyelere hitap eden metinlerin işlediği konuların öğrenci açısından ilgi çekici olması hem metnin konu olarak hem de tür özellikleri bakımından hatırlanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple millî ve manevi değerleri içeren konuların eğitim öğretim süreçlerinde sıklıkla kullanılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2. *Altıncı sınıf öğrencilerinin beğendikleri metinlerin puanlaması*

Sınıf	Metnin adı	Metnin türü	Puan
6	Gülibik	Roman	55
6	Ant	Öykü	50
6	Annem	Mektup	24
6	Can Yoldaşıma Mektup	Şiir	21
6	Atatürk Gülümsedi	Şiir	21
6	Vatan Yolunda	Anı	19

Tablo 2’de 6. sınıf öğrencilerinin ders kitaplarına yönelik tutumları incelendiğinde roman, öykü gibi olaya dayalı ve mektup gibi gerçekçi metinlerin öğrenciler tarafından daha çok tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca bu sınıf düzeyindeki öğrencilerin şiir türüne yönelik de olumlu tutum geliştirdikleri görülmektedir. 5. sınıf öğrencilerinin hayal ögesinin ağırlıklı olduğu metinleri daha çok beğendikleri, 6. sınıf öğrencilerinin ise hayata dair yani gerçekçi metinlere daha çok ilgi duydukları söylenebilir. Bu sınıf düzeyinde en çok tercih edilen metnin *Gülibik* olduğu araştırma sırasında tespit edildi. Anketin uygulandığı okulun şehir merkezine yakın olmasının yanında bölgenin yer yer kırsal özellikler de gösterdiği görülür. Metinde yer alan, aynı zamanda metne ismini veren *Gülibik* bir horozdur. Öğrencilerin günlük hayatta aşına oldukları bir hayvanın metinde karakter olarak sunulmasının metnin öğrencinin ilgisini üzerine çekmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. *Gülibik*’ten sonra en çok beğenilen metin olan *Ant*’ın da öğrencinin yaşadığı çevreye benzer nitelikler taşıyan mekâna ve olaylara sahip olduğu görülmektedir. Metinde birbirleriyle kan kardeşi olan kahramanlardan birinin arkadaşını korumak için kuduz köpekle mücadele etmesi ve sonucunda hastalanarak ölmesi anlatılır. Benzer şekilde metinde yer alan karakterin - köpeğin- öğrenciler için sıklıkla karşılaşılan bir durum olması ve yaşanan olayın çarpıcı, dramatik bir şekilde sunulması metnin öğrenciler açısından etkililiğini artırmaktadır.

Öğrencilerin ilgisini çeken bir diğer metin ise türü mektup olan *Annem*’dir. Bu metin incelendiğinde duygusal özelliklerin baskın olduğu görülmektedir. Bu durum, duygusal yoğunluğu olan metinlerin öğrencilerin ilgisini çekmede etkili olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin türü şiir olan *Atatürk Gülümsedi* ve *Can Yoldaşıma Mektup* isimli metinleri beğendikleri tespit edildi. Ayrıca bu metinlerin millî ve manevi değerleri de içermesi öğrencilerin metin türlerine yönelik algılarının şekillenmesinde konunun da önemli olduğunu gösterir. Ayrıca öğrencilerin şiire yönelik tutumlarının da olumlu yönde olduğu söylenebilir. Çünkü öğrencilerin en çok tercih ettikleri metinler arasında iki tane şiirin bulunması öğrencilerin şiir türüne yönelik beğenilerinin üst düzeyde olduğu yönünde araştırmacıda fikir uyandırmaktadır.

Vatan Yolunda isimli anı da öğrencilerin en çok beğendiği metinler arasında yer almaktadır. Metnin millî ve manevi değerleri içermesi beğenilmesinde etkili olmuştur. Metnin türünün anı

olması özellikle bu yaş grubunun gerçekçi metinlere yönelik olumlu tutumlarını destekler niteliktedir.

Tablo 3. Yedinci sınıf öğrencilerinin beğendikleri metinlerin puanlaması

Sınıf	Metnin adı	Metnin türü	Puan
7	Türküler Dolusu	Şiir	64
7	Mimar Sinan	Biyografi	59
7	Kitaplar Arasında	Tiyatro	44
7	Ben Bir Küçük Kilimim	Öykü	43
7	Kitap sevgisi	Anı	32
7	Okumak	Deneme	32

Tablo 3'te 7. sınıf öğrencilerinin ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik algıları incelendiğinde çeşitlilik olduğu söylenebilir. Bu sınıf düzeyinde en çok tercih edilen metin, türü şiir olan *Türküler Dolusu*'dür. Metnin ayrıca kültürel öğeler içermesi, öğrenciler tarafından beğenilmesinde etkilidir. Araştırma sürecinde öğrencilerin *Mimar Sinan* isimli metni de beğendikleri görüldü. Biyografi türünde olan metin, konusunun bir başarı hikâyesi olması sebebiyle de öğrencilerin ilgilerini çekmektedir.

Kitaplar Arasında isimli metin tiyatro türündedir. Metnin uygulamaya ve dramatize etmeye yönelik olması öğrencilerin ilgisini çekmesinde etkili olmuştur. *Ben Bir Küçük Kilimim* isimli metin öykü türündedir. Bu metnin beğenilmesinde de anlatılan olayın öğrenciler tarafından bilinir olmasının etkisi bulunmaktadır. Nitekim uygulama yapılan okulun bulunduğu yer günümüzde yavaş yavaş ortadan kalksa da kilimin evlerde sıklıkla dokunduğu bir yerdir. Bu durumun metnin öğrenciler tarafından sevilmesinde etkisi olduğu söylenebilir.

Atatürk ve Türk Tiyatrosu anı türündedir. Eserin millî ve manevi değerleri içermesi, metnin öğrenciler tarafından beğenilmesine katkı sağlamaktadır. Aynı şekilde eşit sayıda beğenilen *Atatürk'ü Anlamak* isimli öykü de öğrencilerin millî ve manevi değerlere yönelik metinleri beğendiklerini göstermektedir.

Tablo 4. Sekizinci sınıf öğrencilerinin beğendikleri metinlerin puanlaması

Sınıf	Metnin adı	Metnin türü	Puan
8	Selim	Anı	45
8	Dostluk Derken	Deneme	30
8	Manisa Ovası'nda Bir Gün	Röportaj	26
8	Otoray Yolculuğu	Gezi yazısı	23
8	Tatlı Dil	Söyleşi	22
8	Atatürk'ün Kişiliği	Anı	22

Tablo 4'te 8. sınıf öğrencilerinin ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik tutumları incelendiğinde en çok tercih edilen metnin, türü anı olan *Selim* olduğu görüldü. Bu metinden sonra en çok tercih edilen *Dostluk Derken* deneme türünde iken *Manisa Ovası'nda Bir Gün* isimli metnin türü ise röportajdır. Öğrenciler arasında en çok tercih edilen bir diğer metin ise türü gezi yazısı olan *Otoray Yolculuğu*'dür. Araştırma sonucuna göre öğrenciler gerçekçi metinleri daha çok

beğenmektedir. Bu durum 5. ve 8. sınıf öğrencileri açısından belirgin bir farklılığın olduğunu gösterir. 5. sınıf öğrencilerinin daha çok hayal içeren metinlerden hoşlandıkları, 8. sınıf öğrencilerinin en çok beğendiği metinlerin gerçekçi ve belgesel niteliği taşıdığı görülmüştür. Öğrenciler tarafından tercih edilen bir diğer metin ise *Tatlı Dil*'dir. Sohbet türünde olan bu metin de öğrencilerin metne yönelik tutumlarını açıklar niteliktedir.

2. Anketin ikinci sorusunda öğrencilerden metinleri okurken olumlu yönde etkilendikleri özellikleri belirtmeleri istendi. Bu soru sınıflar genelinde değerlendirildiğinde öğrencilerin farklı konulara dikkat çektikleri görüldü. Öğrencilerin örnek cümlelerinden bazıları aşağıda yer almaktadır:

Uzayda Birgün'ü beğendim.(5. sınıf)

Oyuncak: Büyük birisinin içinde hâlâ çocuk var. (5. sınıf)

Dersimiz Atatürk'ü, Atatürk'ün özelliklerinden bahsettiği için, 15 Temmuz'u, 15 Temmuz'dan bahsettiği için, Bilmeyen Var mı?'yı, İstiklal Marşı'ndan bahsettiği için beğeniyorum. (5. sınıf)

Bilmeyen Var mı?'da çocuğun İstiklal Marşı'nı ezberlemeye çalışması beni etkiledi. (5. sınıf)

Bilmeyen Var mı? metnini, İstiklal Marşı'nı anlattığı için. (5. sınıf)

15 Temmuz'da Türkiye'yi hainlere teslim etmemeleri beni çok mutlu etti. (5. sınıf)

Bu sınıf düzeyindeki öğrencilerin metinlere dair beğenilerinde etkili olan unsurlar arasında öğrencilerin olaylara, kahramanlara, mekâna vb. yönelik algılarının da yer aldığı görüldü. Bu durum öğrencilerin metinleri değerlendirirken diğer sınıflara göre daha öznel olduklarını göstermektedir. Çünkü anketin üçüncü sorusunda belirtileceği üzere öğrenci beğenmediği bir kahramandan dolayı metni sevmediğini belirtmektedir.

Ant'ı en çok beğendim. Çünkü bana yemini, arkadaşlığı anlatıyor. (6. sınıf)

Benim en sevdiğim şey metinde insana saygı oldu. (6. sınıf)

Hoşgörü, çünkü sevgi ve saygı içinde yaşamak güzeldir. (6. sınıf)

Hoşgörü, anlayış, sevgi, saygı olmalı. (6. Sınıf)

Hoşgörülü olması. (6. sınıf)

Metinlerin hazırlanmasında uzmanların göz önünde bulundurmaları gereken hususların başında millî ve manevi değerlere uygunluk gelmektedir. Bu durumun önemi öğrencilerin metinlere yönelik cümlelerinde de görülmektedir. Öğrenciler hoşgörünün, arkadaşlığın, saygı ve sevginin yer aldığı metinleri beğendiklerini söylemektedirler. Çünkü öğrencilerin metinleri beğenmelerinde metnin içeriğinin değerlerden oluşmasının önemli olduğu söylenebilir.

Beğendiğim metinlerin Türk kültürünü içermesi beni etkiledi. (7. sınıf)

Metinlerin macera içinde yazılması beni etkiledi. (7. sınıf)

Şiirdeki uyumlar beni etkiledi. (7. sınıf)

Sevgili, saygılı, hoşgörülü olmak. (7. sınıf)

Bazıları bilgi verici ve güzel. (7. sınıf)

Gerçekçi olması. (7. sınıf)

Yedinci sınıf öğrencilerinin beğendikleri metinler hakkındaki görüşleri incelendiğinde diğer sınıflarla benzer olarak millî ve manevi, ahlaki, evrensel değerlerin yer almasının ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca bu sınıf düzeyindeki öğrenciler macera içeren, gerçek hayatla uyumlu, bilgi verici metinlere de ilgi ile yaklaştıklarını ifade etmektedirler.

Saygıyı, hoşgörüü ve arkadaşlığı anlatan metinlere önem gösteriyorum. (8. sınıf)

Akıcı anlatımı olan metinleri beğeniyorum. (8. sınıf)

Bazı metinlerde yardımlaşmayı, dayanışmayı anlatıyor. (8. sınıf)

Metnin sonunda ders çıkarılabilir olması. (8. sınıf)

Dostluğun, güzel ve önemli bağ olduğunu, misafirliğin önemi ve daha fazlası. (8. sınıf)

Beni etkileyen yönü bizlere mesaj vermesi, resimlerinin güzel olması. (8. sınıf)

Yaşlılara sevgi ve saygı göstermekten, güzel söz söylememizden, eğitimimizden, eskilerden bahseden metinler. (8. sınıf)

Öğrencilerin cümlelerinde de görüldüğü üzere değerler eğitimi ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin millî, manevi, ahlaki, evrensel değerleri içeren metinleri okumaktan daha çok hoşlandıkları görülmektedir. Ayrıca metinlerin bir ana fikir etrafında planlanmış olması da öğrencilerin ilgilerini çeken etkenler arasında yer almaktadır. Öğrencilerin metne yönelik ilgilerini artıran etkenlerden bir diğeri ise anlatımın akıcı olmasıdır. Öğrenciler anlatımı zorlamayan, dili sade, içerik yönünden yabancı kelimelerin çok fazla olmadığı metinleri okumayı istemektedirler. 8. sınıf öğrencilerinin yukarıda yer alan ifadelerinde de görüldüğü üzere metinlerin resimleri öğrencilerin ilgilerini uyandırmaktadır.

Öğrencilerin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri okurken metne yönelik ilgilerini artıran öğeler araştırıldığında sınıf düzeylerinin tamamında benzerlik olduğu görüldü. Öğrenciler bir metni okurken metin türünün, metinde yer alan resimlerin ve öğretmenin ön okuma yapmasının etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu durum ders kitaplarında yer alan metinlerin seçiminde, metin türünün ve metne dair resimlerin etkili olduğu sonucunu gösterir. Ayrıca metin çalışmalarından önce öğretmenin ilgili metni ön okuma yapması öğrencilerin metne yönelik ilgilerinde etkili olmaktadır.

3. Uygulanan ankette yer alan üçüncü soruda öğrencilerden metni daha az beğenmelerine neden olan etkenler hakkındaki görüşlerini açıklamaları istendi. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin yer aldığı örnek cümleler aşağıda yer almaktadır:

Anlamak şiiiri bana güzel gelmedi, hiç iç açıcı değil. (5. sınıf)

Alis'in çukura düşmesi. (5. sınıf)

Ben Keloğlan'ı sevmiyorum. (5. sınıf)

Çünkü o avcının güvercinleri hapis ettiği için. (5. sınıf)

Alis'in kuyuya düşmesi. (5. sınıf)

Çünkü doğa konuşmaz ki. Onun için Doğa Dedi ki'yi seçtim. (6. sınıf)

Kış Uykusu çünkü sadece bahçesindeki kaplumbağadan bahsediyor. (6. sınıf)

Beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin metni beğenmemelerinin sebeplerini açıklamaları istendiğinde daha öznel cevaplar verdikleri görüldü. Öğrencilerin kahramana, olaya vb. yönelik hislerinin metnin tamamına yansması onların ilgileri üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Bu sınıf düzeyindeki öğrencilerin idealize edilmiş kahramanlara, olaylara vb. karşı olumlu yönde tutum geliştirdikleri, hem eğlendirici hem de bilgi verici metinleri okumayı daha çok tercih ettikleri söylenebilir. Bu durum, ders kitaplarındaki metinlerin seçiminde nelere dikkat edilmesi gerektiği açısından önem taşımaktadır.

Çok sıkıcı metinler var. (7. sınıf)

İlgimi çekmemesi. (7. sınıf)

Resimleri pek güzel değil. (7. sınıf)

Yedinci sınıf öğrencilerinin metinleri beğenmemelerinde ilgilerinin önemli olduğu görülmektedir. Öğrenciler ilgi alanlarına girmeyen metinleri okumaktan hoşlanmamaktadırlar. Ayrıca bazı metinlerin resimlerinin içerik ile uyumlu olmaması da öğrencilerin beğenilerinin olumsuz yönde değişmesine sebep olmaktadır.

Görsel ile anlatılan bazı şeylerin ilgili olmaması ve çok bilginin olmaması. (8. sınıf)

Bence metinler sayısal alanla ilgili olmalı, insanlara tıbbi bilgiler vermeli. (8. sınıf)

Okuduğum metinlerin resimlerinin metni açıklayamaması, bizim hayal gücümüzde canlanmaması. (8. sınıf)

Akıcı olmaması. (8. sınıf)

Görsellerin yetersiz olması. (8. sınıf)

Sekizinci sınıf öğrencilerinin metne dair beğenilerinde bilgi vericiliğin, akıcılığın ve görselliğin etkili olduğu sonucuna ulaşıldı. Öğrenciler kendilerine yeni bilgiler veren, akademik yönden gelişmelerine katkı sağlayan metinlerden hoşlanmaktadırlar. Metnin içeriği ile uyumlu olmayan resimlerin beğenilerini olumsuz yönde etkilediği öğrenciler tarafından belirtilmektedir. Öğrenciler metinlerin zihinlerinde soyut kalmasının ve hayal dünyalarında canlanamamasının beğenilerini etkilediğini ifade etmektedirler. Bu durum metnin görsellerinin tasarlanırken içerik ile uyum içinde olunmasının önemini ortaya koymaktadır.

4. Öğrencilerin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden ilgilerini çekenlerin özelliklerine dair ifadelerin yer aldığı 4. soruda sınıf düzeyleri açısından benzer sonuçlara ulaşıldı. Bu duruma göre 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerin metne yönelik algılarını şekillendiren etkenlerin başında metnin türü, metne yönelik resimler ve hazırlık çalışmaları gelir. Metnin boyutunun ve metin çalışmalarının ise diğer maddelere göre öğrenciler tarafından daha az tercih edildiği tespit edildi. 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri okurken metne yönelik ilgilerini artıran öğeler araştırıldığında sınıf düzeylerinin tamamında benzerlik olduğu görüldü.

Öğrenciler bir metni okurken metin türünün, metinde yer alan resimlerin ve öğretmenin ön okuma yapmasının etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu durum ders kitaplarında yer alan metinlerin seçiminde metin türünün ve metne dair resimlerin etkili olduğu sonucunu gösterir. Ayrıca metin çalışmalarından önce öğretmenin ilgili metni ön okuma yapması öğrencilerin metne yönelik ilgilerinde etkili olmaktadır. Öğrencilerinin metinlere yönelik algılarının şekillenmesinde de metin türünün, resimlerin ve metin hazırlık çalışmalarının etkili olduğu belirlendi. 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden farklı olarak bu sınıf düzeyinde öğrenciler tarafından en çok tercih edilen maddenin, metin türü olduğu tespit edildi. Ayrıca bu sınıf düzeyindeki öğrencilerin metin öğelerinin yani konu, kahramanlar, mekân, olay, zaman gibi unsurların da öğrencilerin metne yönelik tutumlarının şekillenmesinde etkilidir. Yine bu sınıf düzeyinde de metnin boyutunun ve metin çalışmalarının en az tercih edilen maddeler olduğu tespit edildi.

7. sınıf öğrencilerinin ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik algılarını etkileyen unsurlar incelendiğinde metin türünün ve resimlerin öğrenciler tarafından diğer maddelere göre daha fazla tercih edildiği görüldü. Bu sınıf düzeyinde diğer alt sınıflara göre hazırlık çalışmalarının daha az tercih edildiği belirlendi. Bunun yanında diğer sınıflarla benzer şekilde metnin boyutunun, metin çalışmalarının ve metni önceden okumuş olmanın daha az tercih edildiği görüldü.

Son olarak 8. sınıf öğrencilerinin bu yöndeki algıları incelendiğinde metnin türünün, metnin resimlerinin öğrenciler tarafından en çok tercih edilen maddeler olduğu görüldü. Hazırlık çalışmalarının ise en çok tercih edilen üçüncü madde olduğu tespit edildi. Diğer sınıflarla benzer olarak boyutun, metin çalışmalarının ise en az tercih edilen maddeler olduğu belirlendi. Bu sınıf düzeyinde ayrıca öğretmenin ön okuma yapmasının da öğrencilerin ilgisinin şekillenmesinde çok etkisinin olmadığı görüldü.

Bu sonuçlara göre öğrencilerin metinlere yönelik tutumlarını şekillendiren ana etkenlerin metnin türü ve resimlerin olduğu söylenebilir. Ayrıca hazırlık çalışmalarının da bu yönde etkili olduğu görüldü. Diğer etkenlere göre metnin boyutunun ve metin çalışmalarının ise öğrencilerin tutumlarını daha az etkilediği düşünülmektedir. Bu durum ders kitaplarında metinlerin tercih edilme ve hazırlanma safhalarında uzmanların nelere dikkat edecekleri açısından önem arz etmektedir.

5. Anketin son sorusu öğrencilerin ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik önerilerini tespit etmeye yöneliktir. Öğrencilerin bu konudaki önerilerinden bazıları şu şekildedir:

Pinokyo (Çocuklara yalan söylememeyi öğretiyor.) (5. sınıf)

Atatürk'ün hayatı ile ilgili kitaplar çocuklara örnek olabilir. (5. sınıf)

Bence daha bilgilendirici ve eğlenceli metinler olmalı. (5. sınıf)

Sherlock Holmes'un olmasını isterdim. (6. sınıf)

Değirmenden Mektuplar olmasını isterdim. (6. sınıf)

Nasreddin Hoca hikâyeleri. (6. sınıf)

Harry Potter. (6. sınıf)

Tarihimize ışık tutan metinler. (7. sınıf)

Ünlü yazarların sözlerini içeren metinler olmalı. (7. sınıf)

Resimler özenle hazırlanmalı. (7. sınıf)

Aslında metinler biraz daha canlı, karikatürlü ve daha eğlenceli bir konu hakkında yazılabilir. Çünkü diğer türlü can sıkıcı oluyor. (7. sınıf)

Görselleri yeterli olmalı. (8. sınıf)

Metinler daha akıcı dille ve daha sade şekilde anlatılmalı ve yabancı kelimeler olmamalıdır. (8. sınıf)

Macerayla birlikte hayatın içinden ve bize hayatın iyi ya da kötü yönlerini gösteren şeyler olmasını isterdim. (8. sınıf)

Bence insan hayatı ile ilgili konulara daha çok önem verilmelidir. (8. sınıf)

Beşinci sınıf öğrencilerinin daha önceden okuyup beğendikleri kitaplardan bölümlerin Türkçe ders kitaplarında yer almasını istedikleri görülmektedir. Ayrıca öğrenciler eserlerde millî ve manevî değerlere yönelik metinlerin de ders kitaplarında yer almasını istemektedirler. Benzer şekilde altıncı sınıf öğrencileri de beğendikleri eserlerden bölümlerin ders kitaplarında bulunmasını önermektedirler. Yedinci sınıf öğrencileri ise ilgilerini çeken, akıcı metinlerin ders kitaplarında yer almasını istemektedirler. Ayrıca bu öğrenciler tarihî bilgiler içeren metinlerin, biyografilerin de ders kitaplarında yer almasını önermektedirler. Sekizinci sınıf öğrencileri metinlerdeki görsellerin içerik ile uyumlu olmasının metinlere yönelik ilgileri açısından olumlu yönde bir gelişme olacağını düşünmektedirler. Ayrıca bu öğrenciler gerçek hayatla ilişkili metinlerin ders kitaplarında yer almasını istemektedirler. Çünkü onlara göre hayatın iyi ve kötü yönleriyle tanıtılması metne yönelik ilgilerini artırmada etkili olacaktır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tanju (2010) makalesinde kitap okuma alışkanlığının küçük yaşta kazanılan bir beceri olduğuna dikkat çeker. Özellikle veliler kendileri de kitap okuyarak öğrencilere bu yönde model olmak zorundadırlar. Velilerin evde kitap okumak için uygun zamanı ve ortamı sağlamaları da bu yönde etkili olmaktadır. Düzenli okuma alışkanlığı bütün çağdaş toplumların bireylerine kazandırmak istedikleri becerilerin başında gelir. Çünkü dünyanın giderek kalabalıklaşması ve rekabetin artması, her yönden üreten ve gelişen bir toplum olabilmeyi zorunlu hâle getirmektedir. Bu nedenle düzenli okuma alışkanlığı bireylere sağladığı üst düzey düşünme becerileri, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme gibi özelliklerden dolayı önemli bir konumda bulunmaktadır. Nitekim bu yönde ülkemizde kitap fuarları, gezici kütüphaneler, okuma kampanyaları gibi örnek faaliyetler düzenlenerek düzenli okuma alışkanlığına yönelik toplumsal bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu etkinliklerin yanında eğitim öğretim süreçleri açısından okuma becerisinin geliştirilmesine en uygun ders Türkçe olarak görülmektedir. Nitekim okuma becerisi, Türkçe dersinin en önemli kazanımları arasında yer almaktadır. Türkçe derslerinde okuma faaliyetleri sırasında kullanılan metinlerin öğrencilerin hem gelişimsel özelliklerine hem de eğitsel amaçlara uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple

öğrencilerin ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik tutumlarının belirlenmesi gerekmektedir. Yapılan bu çalışmada öğrencilerin, Türkçe ders kitabında yer alan metinlere yönelik ilgileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bulgular bölümünde belirtildiği üzere öğrencilerin ilgilerinin etkileyen öğeler arasında metin türleri, boyut, konu, resimler en önde gelmektedir. Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre farklı metin türlerini daha çok beğendikleri sonucuna ulaşıldı. Bu sonuçlara göre beşinci, altıncı sınıf düzeyindeki öğrenciler daha çok olaya dayalı metinlerden; yedinci ve sekizinci sınıf öğrencileri ise bilgi içeren metinlerden hoşlanmaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin millî, manevi, ahlaki ve evrensel değerleri işleyen metinlere yönelik beğenilerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşıldı.

Bilinçli kullanıldığında faydaları yadsınamaz olan internet, televizyon, akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi araçlar aşırı ve denetimsiz bir şekilde kullanıldığında bireylerin bilişsel, duyuşsal alanlarına zarar verebilmektedir. Bu zararın en bariz görüldüğü yaş grubunu ise çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. Ayrıca uzmanlar tarafından bu araçların bilinçsiz kullanımı düzenli okuma alışkanlığının önünde engel teşkil ettiği ifade edilmektedir. Bu sebeple bireylerin ilgilerinin okuma faaliyetlerine yönlendirilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bireyleri okuma faaliyetlerine yönlendirmede onların metinlere yönelik tutumları hakkında araştırmacıların bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Böylelikle bireylerde düzenli okuma alışkanlığı kazandırmada kullanılacak materyallerin niteliklerini belirlemede eğitimciler, aileler vb. daha işlevsel ve geçerli kararlar alabileceklerdir. Yapılan bu çalışmanın araştırmacılara, çocuklara düzenli okuma alışkanlığı kazandırma ve Türkçe derslerinde kullanılan metinleri daha işlevsel hâle getirmede yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik tutumlarının tespit edilmesi amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında değerlendirmeler yapılmış olup öneriler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Öğrencilerin millî, manevi, ahlaki, evrensel değerleri içeren metinlere yönelik olumlu algı geliştirdikleri sonucuna ulaşıldı. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde millî, manevi, ahlaki ve evrensel değerlere daha çok yer verilmesinin değerler eğitimi açısından önemli gelişmeleri sağlayacağı düşünülmektedir.
2. Özellikle sekizinci sınıf öğrencilerinin, metinlerdeki görseller ile içerik uyumuna önem verdikleri sonucuna ulaşıldı. Metinlere ait görseller tasarlanırken içerik uyumuna ve resimlerin öğrenciler açısından ilgi çekici olmasına dikkat edilmelidir.
3. Alt sınıf seviyesi olarak tanımlanabilen beşinci ve altıncı sınıflarda dramatize etmeye uygun, anlatılanların kolaylıkla zihinde somutlaştırıldığı metinlerin öğrenciler tarafından tercih edildiği görüldü. Öğrencilerin olayları, kahramanları, bilgileri, duygu ve düşünceleri zihinlerinde canlandırarak, somutlaştırmalarına imkân sağlayan metinlere yer verilmelidir.
4. Metnin türünün ve hazırlık çalışmalarının öğrencilerin metne yönelik algılarını doğrudan etkilediği sonucuna ulaşıldı. Bu sebeple uzmanlar tarafından hem sınıf düzeyine uygun metin türü seçimi yapılmalı hem de metin hazırlık çalışmalarının konuya öğrencinin ilgisini çekecek şekilde tasarlanması gerekmektedir.
5. Öğrencilerin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri değerlendirirken farklı ölçütler geliştirdikleri görüldü. Özellikle beşinci ve altıncı sınıflar, metinleri değerlendirirken daha öznel ve ölçülmesi zor olan duygusal öğeleri kullanırken yedinci ve sekizinci sınıfların ise ölçülmesi daha kolay ve nesnel olan öğeleri ölçüt olarak kullandıkları sonucuna ulaşıldı. Bu nedenle özellikle alt sınıf kademelerinde daha nesnel değerlendirmeler sağlayabilmek için

- öğretmenler, metin değerlendirme yöntemleri açısından öğrencilerle ortak çalışmalar yapmalıdır.
6. Üst sınıflarda daha gerçekçi ve uygulanabilir bilgiler içeren metinlere yer verilmelidir. Alt sınıf seviyelerinde ise dramatize edilebilen metinlere yer verilmesi, öğrencilerin konuyu daha etkili bir şekilde içselleştirmesine imkân sağlayacaktır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Aksaçlıoğlu, A. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.
- Arıcı, A. F., (2008). Okumayı niye sevmiyoruz? Üniversite öğrencileri ile mülakatlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 91-100.
- Bozkurt, B. Ü. ve Canlı, S. (2017). *İlköğretim Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Ç., E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. Basım). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Çakmak, T. ve Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 489-509.
- Çekerol, G. S. ve Kurulgan, M. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 237-258.
- Erdal, N. (2017). *İlköğretim Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: Dörtel Yayıncılık.
- Fidan, M. (2017). *Hikmet Temel Akarsu'nun eserlerindeki fantastik ögeler ve eğitim odaklı değerler*. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum
- Haykır, H. A., Kaplan, H., Kıryar, A. (2017). *Ortaokul Türkçe 5 ders kitabı*. İstanbul: Bilnet Matbaacılık.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (27. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Saban A., Saban A. ve Koçbeker B. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 461-522.
- Sever, S., (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece*, 107, 14-15.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Aile ve Toplum*, 6(22), 39-39.
- Yıldırım, R. (2017). *İlköğretim Türkçe 7 ders kitabı*. Ankara: Ez- De Yayıncılık

